

Чікарькова М. Ю.

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ВИТОКИ АКАДЕМІЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРНІЙ ТРАДИЦІЇ: ТРАКТАТ ФЕОФАНА ПРОКОПОВИЧА «ПРО ПОЕТИЧНЕ МИСТЕЦТВО»

Стаття присвячена аналізу трактату Феофана Прокоповича «Про поетичне мистецтво» як репрезентативного явища літературно-естетичної думки та зразка української академічної комунікації початку XVIII ст. У статті розкрито поєднання барокової поетичної традиції з новими підходами доби раннього модерну та визначено його місце у ширшому європейському контексті розвитку теоретичних знань про мистецтво слова.

Актуальність дослідження зумовлена потребою осмислення витоків академічної комунікації у вітчизняній культурі, а також вивченням способів формування наукової мови та стилю викладання у Києво-Могилянській академії, де Ф. Прокопович викладав поетику. З'ясовано, що трактат постає не лише як посібник з поетики, що систематизує знання про жанри, тропи та риторичні фігури, але й як лекційний текст, спрямований на формування інтелектуальної традиції. Виокремлено особливості його структури: чіткість викладу, використання прикладів, апеляція до античних та новочасних авторитетів, що робить трактат зразком академічного дискурсу доби.

Особливу увагу приділено риторичним стратегіям автора: поєднанню дидактичності та елементів переконування, демонстрації широкої ерудиції, поєднанню теоретичної узагальненості та прикладного викладу. Розкрито подвійний характер трактату: як джерела з історії літературознавства та як тексту, що засвідчує становлення академічної культури в Україні.

У статті також досліджено культурно-історичні обставини створення трактату, його місце у традиції європейських «поетик», а також рецепцію та вплив на подальший розвиток української та російської літературної теорії XVIII ст. Визначено, що «Поетика» Феофана Прокоповича є одним із перших системних текстів української академічної культури, у якому поєдналися навчальні завдання та літературознавчі амбіції. Доведено, що її аналіз відкриває нові перспективи для осмислення витоків академічної комунікації в Україні.

Ключові слова: академічна комунікація, риторичні стратегії, художні прийоми, поетика, діалог з аудиторією.

Постановка проблеми. Трактат Феофана Прокоповича «Про поетичне мистецтво», попри те, що він був створений понад два століття тому, зберігає актуальність для вивчення й наукового аналізу. Це була епоха, коли в Україні формувалася європейський тип освіченості. І тут особливу роль відіграла Києво-Могилянська академія, де автор трактату викладав поетику. Києво-Могилянська академія – завдяки, між іншим, тому ж Ф. Прокоповичу, – була закладом «всестановим»: тут могли вчитися не самі лише діти шляхти, а й особи з різних соціальних груп. У повітрі вирували ідеї реформи освіти та подальшого розширення доступу до знань людей з усіх соціальних верств. Отже, попри традиційність викладання латиною та орієнтованість виключно на філософію, риторику та богослов'я, зміни вже починали торка-

тися академічного середовища, що проявлялося і в самому форматі викладання, що виразно відчутно в аналізованій роботі.

Трактат зберігає свою актуальність водночас у кількох аспектах. Він залишається актуальним як джерело вивчення поетики, можна також аналізувати цей твір як репрезентанта перехідної доби від Середньовіччя до ранньомодерних гуманістичних впливів. Утім, нас більше цікавить трактат як зразок академічної комунікації XVIII століття, з притаманними їй структурою, методами аргументації, риторичними та художніми елементами. Це дозволяє здійснювати аналіз твору і як літературного тексту, і водночас – прослідковувати формування моделі академічної лекції у тому стані, як вона сприймалася в епоху Нового часу, з європейськими гуманістично-просвітницькими ідеями.

Постановка завдання. Ця стаття присвячується аналізу позиції Феофана Прокоповича як академічного професора, викладача, яким він був до переїзду до Росії за волею Петра I. Спадщина Прокоповича-педагога добре вивчена: він укріпив Києво-Могилянську академію та відіграв значну роль у реформуванні російської освіти, прагнув поєднати науку та релігію й узяв участь у створенні Петербурзької академії наук, обстоював доступність освіти для широких верств народу тощо. Але позиція Прокоповича як академічного лектора, принципи побудови контакту з аудиторією, аксіологічні орієнтації лектора та його риторична майстерність усе ще вимагають уваги дослідника.

Постановка завдання. Отже метою нашої статті є аналіз трактату Феофана Прокоповича «Про поетичне мистецтво» як моделі побудови академічної комунікації ранньомодерної доби в Україні. Ми зосереджуємося на подвійній природі тексту, який, з однієї сторони, є посібником з поезики, а з іншої – зразком академічної лекції, і відбиває процес складання вітчизняної інтелектуальної традиції ранньомодерної епохи.

Методологічним ґрунтом нашої статті виступають насамперед постулати сучасної *герменевтики*, яка стверджує, що текст взагалі живе завдяки інтерпретаціям («Конфлікт інтерпретацій» П. Рікера; «Людина і мова» Г.-І. Гадамера). Адже «окреслений Рікером конфлікт інтерпретацій не втрачає своєї гостроти. Парадокс полягає у тому, що він часто навіть не усвідомлюється сучасними дослідниками, які не уявляють, наскільки важливі ті інтерпретаційні стратегії, які випрацюються в межах літературознавчих практик, наскільки вони показові в плані того, якими є вектори розвитку людини і людства» [1, с. 16]. Особливо актуальна концепція Гадамера, який показав, що «мова, як засіб здійснення герменевтичного діалогу у світі протистоянь, ненависті і війн, є необхідним інструментом для досягнення миру» [2, с. 132]. По-друге, це *соціокультурна критика*, зосереджена на проблемі «бути почутим»: наприклад, К. Креншоу звернула увагу на те, як впливають на комунікацію етнічна приналежність, стать та вік викладача й оратора («Демаргіналізація перетину Раси та Статі» [11]. І, нарешті, це принципи *критичного дискурс-аналізу*, який досліджує, як через дискурс тексту впливають на суспільство влада та ідеологія («Political discourse in the media» Н. Фейрклоу [12]; «Principles of critical discourse analysis» Т. ван Дейка): адже влада завжди прагне «змінити розум

іншого згідно з власними інтересами» [13]. Конкретне методологічне підґрунтя для вивчення проблеми ідейно-естетичної позиції Ф. Прокоповича як автора трактату «Про поетичне мистецтво» дає стаття Г. Сивоконя «Давні українські поезики як знак літературного самоусвідомлення», в якій вказується, що київським шкільним «піїтикам» притаманні усе ж таки різні домінанти, а саме – «шкільний класицизм», релігійно-моральна заангажованість, стихійний «реалізм», формотворче бароко, що інколи дивовижно переплетені [9].

Для цього ми звертаємося до репрезентативного зводу лекцій Прокоповича, присвяченого художньому слову: «Про поетичне мистецтво. Три книги для користі й наставляння українських спудеїв, викладені у Києві, у православній Могилянській академії в літо Господнє 1705», і тут нас цікавитиме позиція автора як літературознавця й викладача літератури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Щодо сучасного літературознавчого вивчення спадщини Ф. Прокоповича, то тут існує кілька розвідок, за малим виключенням, цікавих і ґрунтовних. У статті Д. Мірошніченка «Постать Ф. Прокоповича в історії Києво-Могилянської академії» проаналізовано світогляд письменника, охарактеризовано його діяльність на посаді ректора Києво-Могилянської академії, яка була центром академічного життя України; відзначено, зокрема, що «Поетика» Прокоповича зумовила подальший розвиток літературно-теоретичної думки¹. Проте слід зазначити, що красне письменство Прокопович трактував усе ж таки як функцію в державницькій системі. Так, у статті І. Іваньо «Естетичні погляди Ф. Прокоповича» проаналізовано естетичні засади «Поетики», її зв'язок з античною традицією, системою бароко та ідеями Просвітництва, але автор справедливо стверджує як висновок, що Прокопович розглядав мистецтво не як джерело естетичної насолоди, а як засіб повчання та виховання, вважаючи, що воно має служити для обґрунтування престижу влади [3]. Прикметна також стаття Х. Меймея «Світоглядні засади «Поетики» Теофана Прокоповича», в якій репрезентовано авторське бачення теоретичної поезики на противагу бароковій традиції, що досі домінувала в цій сфері; тут досліджуються особливості

¹ Утім не можна погодитися з захопленням автора «державницьким» спрямуванням діяльності Прокоповича, якого, на відміну від інших київських вчених, недостатньо відданих імперським інтересам, «так підносив Петро І»; характерно, що тут Д. Мірошніченко шанобливо посилається на електронну публікацію «Благотворительный фонд «Русское Православие» [7].

світосприйняття автора «Поетики» й обґрунтовується просвітницький характер твору [6].

Таким чином, перед нами постає цікавий феномен потрактування поетичного мистецтва засобами риторичними, з використанням арсеналу прийомів академічного красномовства, що є достатньо складним завданням для комуніканта, позаяк емоційно-сугестивна структура художнього слова, ставши об'єктом дослідження, перекладається мовою логіки, і це завжди являє собою певну конфліктність.

Виклад основного матеріалу. «Особистість Феофана Прокоповича професора та ректора Києво-Могилянської академії, яскрава, енергійна й всебічно обдарована, видатний богослов, вчений, письменник, проповідник, історик, політичний і церковний діяч. Внесок Феофана Прокоповича в становлення академічної культури академії (sic! М. Ч.) <...> та й всієї української культури ні з чим не зрівняний» [7]. Це стосується і сфери академічного красномовства.

Для початку зазначимо, що Прокопович дійсно багато в чому випереджує свою епоху, виявляючи розуміння багатьох практичних аспектів академічної комунікації, які не втратили актуальності дотепер. Так, з метою скоротити дистанцію між собою та слухачами, Прокопович блискуче застосовує стилістичний прийом, який називають «риторична скромність» – риторичний хід, що дозволяє автору виглядати начебто більш щиро, ніж зазвичай, і це підсилює довіру до лектора. Це – т. зв. *modestia* (від лат. *modestia* – скромність):

«Багато було у давнину, немало є і нині видатних письменників як грецьких, і латинських, які з такою ретельністю й старанням розробили поетичні настанови й видали чудові тлумачення, що, здається, вже нічого не можна ні побажати, ні додати. Це мистецтво, одне з найпрекрасніших і вельми привабливих, мало завше стільки вчителів, скільки вимагала його гідність. Тому не без підстави, хтось подивується, либонь, що й ми також хочемо додати децицію від наших убогих здібностей до численних праць багатьох авторитетів. Адже це майже те саме, що світла додавати сонцю або морю краплю води з пальця» [8, с. 40]. Далі знаменитий ритор розмірковує про те, що у нього є як мінімум дві причини, чому він все ж наважується дати свою авторську інтерпретацію по темі.

«Серед цих міркувань не останнє місце займала думка про те, що в наш час майже по всіх училищах у викладачів тієї й іншої словесності усталився звичай викладати курси своїм учням не за

виданими працями інших авторів, а, ніби черпаючи із власних запасів. Якщо не помиляюся, це робиться із двох причин: почасти для того, щоб з кожним днем зростала майстерність за допомогою змагання на однаковому поприщі конкуруючих дарувань, почасти ж для того, щоб навіть давно відоме, змінивши свою зовнішність і вдяки імені й стилю авторів набуло вигляду новизни й дужче вабило учнів. А відтак мені, безперечно, треба було дотримуватися звичаю й поряд з іншими вчителями ввести свій внесок у науку» [8, с. 40].

Паралельно лектор розгортає думку про необхідність піклуватися не про власну славу, але насамперед про доступність його матеріалу для слухачів: «...хоча вже багато авторів написали чудові твори з поетики, до яких нема чого додати, однак їх важко подужати або // через їхню витонченість, або тому що вони, через докладний спосіб викладу, занадто великі і їх не можна засвоїти людям із меншими здібностями; вони очевидно вимагають строку навчання більшого, ніж річний. Тому, гадаю, варто опустити все темне й малодоступне та звести воєдино у порівняно невеликому обсязі все легше, простіше, але більш необхідне. Затим, зібравши його, ніби, в тугий вузол, викласти наскільки можна коротко, дбаючи при цьому швидше про зручність та користь для учнів, аніж про те, щоб роздути свою славу безліччю пописаних аркушів» [8, с. 40].

Досвідчений педагог, Прокопович враховує навіть такі фактори, як стомленість слухачів наприкінці навчального року, що спричинюється до формування відповідної структури викладання літературного матеріалу: «Однак із поваги до значення епічних і трагічних творів ми вмістимо їх у нашій викладі на більш показному місці. До цього спонукає нас і те, що старання учнів під кінець року здебільшого слабшає, тому що вони, чекаючи звабливих вакацій, найменше дбають, і думають про навчання. Тому, гадаємо, ліпше покласти важкий тягар на слабші плечі, ніж на вже стомлені» [8, с. 41].

Його лекція часто будується так, ніби лектор веде діалог зі слухачем. Так, наприклад, аналізуючи «Метаморфози» Овідія, автор звертається до уважного читача: «Зверни увагу, що тут велике значення має гіпербола, яка виникає шляхом порівняння й уподібнення і яка не стільки прикрашає, скільки підсилює предмет» [8, с. 115]. Розмірковуючи про «Енеїду», Прокопович знову вибудовує «зворотній зв'язок» з аудиторією: «Заприміть, тут не сам підбір або спосіб, яким варто нагромаджу-

вати, або побічні обставини, або дії, або частини предмета й інше в такому роді, а тільки те, від чого, і яким чином нам здається можливим зобразити предмет більшим, значнішим, і виразнішим» [8, с. 117].

Утім, визначимо, що, при всій повазі до вченості й талантів лектора, все-таки Прокопович припускався й серйозних промахів, які свідчили про деяку поверховість його літературної освіченості. Зупинимось на одному лише, але характерному прикладі, що його подає З. Куньч: «...подаючи визначення терміна *метафора*, Т. Прокопович пише: “цей троп поширений і всім відомий, він зручний для будь-якого завдання оратора” <...> Тобто формально зараховуючи метафору до прикрашувальних фігур, учений відразу наголошує, що цей троп можна використовувати і для повчання, і для зворушення слухачів. Виходить, що сам Т. Прокопович не до кінця розуміє підстави для свого класифікаційного підходу» [4, с. 160].

Додамо більше: троп і фігура – не синоніми; метафора – термін не риторичний, а поетичний, і проникає він у сферу риторики як результат того масового запозичення ораторами поетичних прийомів та руйнації кордону між поетикою та риторикою, які, по суті, спостерігаються вже в пізньоантичну пору. Тобто, тут і Прокопович, і його нинішній дослідник, плутають художнє слово зі словом риторичним, утилітарним.

Можна висунути й більш серйозну претензію до класика. Прокопович, щирий прихильник Петра I, хотів би бачити Російську імперію таким собі ідилічним простором освіченого абсолютизму, але фактично змирився з тим азійським деспотизмом, який у петровській Росії не змінив своєї суті, а лише навчився маскувати її «потьомкінськими селищами» позірної культурності й освіченості. Й, відповідно, уся академічна система Прокоповича, при всій своїй витонченості й глибині врахування психологічного фактору, будувалася як система прийомів, спрямованих кінцево не на пробудження самостійного мислення, а на утвердження авторитарного принципу підкорення владі.

Звісно, не можна заперечити, що він недооцінює такий момент, як креативність студента. Навпаки, він закликає останнього творити, писати художні тексти, оволодівати секретами поетичного слова на практиці: «Насамперед я хочу порадити своїм учням постійно вправлятися в стилі й навичках писання. Адже звичка як у всіх інших, так особливо й у цьому мистецтві, не тільки надає велику допомогу, але навіть, як усі згодні в цьому,

є кращим учителем і має більше значення, ніж саме мистецтво. Я постійно стверджую, що той більше просунеться в поезії, хто часто вправляється в писанні (хоча б він навіть був позбавлений живого слова наставника), ніж той, хто ґрунтовно засвоїв усі настанови, але рідко або ніколи не вдається до писання» [8, с. 49].

Тут перед студентом відкривалося, як кажуть, вікно можливостей. Академічна програма пропонувала ознайомлення з широким спектром літературних та літературознавчих творів починаючи від античної класики. Тут вивчали «Поетику» Аристотеля та «Послання до Пізонів» Горація, прикладну поетику – жанрову диференціацію поетичних творів (епос, лірика, драма, сатира, буколічна та елегійна поезія тощо), вивчалися правила, за якими вони творилися, основи віршування тощо.

Але характерно, що репрезентативним прикладом для наслідування Прокопович обирає усе ж таки не нові, художні жанри світської літератури, а зразки середньовічної церковної літературної традиції: «Я пропоную складену нами вправу, у якій порівнюється блаженне життя ченця з нещасним життям у миру <...> Це ми робимо з вигаданого приводу, як то роблять звісно шкільні ритори» [8, с. 76].

Будучи в свої студентські роки блискучим учасником всіляких диспутів і дискусій, щедро почерпнувши з досвіду західної університетської освіти, спрямованої на пробудження вільного мислення, Прокопович усе ж таки кінцево залишився в лоні канонів візантійської школи, де наріжним каменем було не стільки пробудження креативних здібностей учня, скільки заучування напам'ять старих, авторитетних текстів. Хоча Д. Мірошніченко й акцентує прищеплювання Прокоповичем студентам уміння самостійно мислити, це де-факто лише типова, радянська за генезою, ритуальна формула, уживана для модернізації постаті Прокоповича; так само, скажімо, владиці Феофану визначається роль ледь пропагандиста відвертого атеїзму та зятятого антиклерікала, хоча він лише прагнув реформувати православну церкву на дещо «протестантський» кшталт [7]. Своїх же слухачів Прокопович насправді налаштовував не стільки на пробудження власної думки, скільки на схилення перед авторитетами, хоча й проводив цю свою лінію вельми гнучко й вправно, із застосуванням того ж самого західного академічного досвіду.

«А щоб ваша праця була успішною, закликаю вже на порозі обраного вами роду занять цілком перейнятися мудрим правилом філософа – воно

служить немов опорою всіх наук, – а саме: знати, що особливий обов’язок студентів – вірити вчителю. – Тоді я з більшим бажанням стану викладати те, чим я, сподіваюся, оволодів, і ви, якщо тільки не захочете бути ворогами своїх успіхів, жвавіше приступите до цих студій» [8, с. 41].

Це стало його вибором. У Т. ван Дейка точно зазначено: «Влада обмежує свободу людини, але причини, що породжують механізми свободи лежать у самій людині, а саме: пошук авторитету, примус ситуації, породженої відсутністю Іншого, що спричинена недостатністю знань» [10, с. 315]. І немає потреби штучно модернізувати духовну позицію Прокоповича.

Висновки. Таким чином, як лектор і викладач літератури Феофан Прокопович являє собою визначну, але, попри безперечну педагогічну майстерність і гуманістичні прагнення, не позбавлену суперечностей особистість, що проявилася і в його академічному стилі. Його трактат про поетичне мистецтво демонструє не лише блискуче володіння академічним стилем, а й певну поверховість у сфері літературознавчої термінології, що свідчить про нечіткість класифікаційного апарату. Прокопович, як прихильник Петра I, прагнув утвердити освічений абсолютизм, але фактично пристосувався до авторитарної моделі, де академічна система слугувала не розвитку критичного мислення, а зміцненню влади. Хоча він й справді

заохочує студентів до творчості, приклади для наслідування, які він подає, залишаються в межах церковної літературної традиції, а не ведуть у простір нової, світської поезії. Це обмежувало обрії креативності студентів і звужувало спектр їх літературних орієнтирів. Попри діалогічність і психологічну чутливість, академічна риторика Прокоповича часто виконує функцію утвердження авторитету, а не стимулювання самостійного мислення.

Отже, трактат Прокоповича є складним і суперечливим явищем: він поєднує гуманістичні ідеї з авторитарною освітньою моделлю, відкриває можливості для творчості, але водночас обмежує її рамками ідеологічного канону.

Перспективи подальшого вивчення теми ми бачимо у кількох напрямках, насамперед у річищі компаративістики: наприклад, співставлення аналізованого нами трактату з іншими подібними творами – європейськими та вітчизняними), порівняння особливостей академічної комунікації Прокоповича з іншими викладачами Києво-Могилянської академії тощо. Цікаво було би також прослідкувати вплив поетики цього видатного діяча на подальший розвиток літературознавчої термінології в українській традиції. Тема також відкриває широкий міждисциплінарний простір досліджень із застосуванням дискурс-аналізу, соціокультурної критики тощо.

Список літератури:

1. Астрахан Н. Конфлікт інтерпретацій в літературознавчій рефлексії: продуктивність, природа, шляхи вирішення. *Волинь філологічна: текст і контекст*. 2021. № 31. С. 8–17. DOI: 10.5281/zenodo.5248423.
2. Данканіч Р. І. Мова як онтологічна засада герменевтичного досвіду у філософії Г. Гадамера. *Культурологічний альманах*. 2023. № 4. С. 132–137. DOI: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2023.4.17>.
3. Іванько І. В. Естетичні погляди Ф. Прокоповича. URL: <http://litopys.org.ua/procop/proc104.htm>. (дата звернення: 15.09.25).
4. Куньч З. Й. Класифікація мовностилістичних засобів у риторичному вченні Теофана Прокоповича. *Термінологічний вісник*. 2015. Вип. 3 (1). С. 147–164.
5. Литвинов В. Антибароковий характер «Поетики» Т. Прокоповича. *Філософські праці. Вибране*. К. : Дніпро, 2012. С. 32–39.
6. Меймей Х. Світоглядні засади «Поетики» Теофана Прокоповича. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2022. № 1 (31). С. 34–39. DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2659.2022.31.07>.
7. Мірошніченко Д. Постать Ф. Прокоповича в історії Києво-Могилянської академії. *Історико-педагогічний альманах*. 2012. № 1. С. 49–52.
8. Прокопович Т. «Про поетичне мистецтво. Три книги для користі й наставляння українських спудеїв, викладені у Києві, у православній Могилянській академії в літо господнє² 1705». Прокопович Т. *Філософські праці. Вибране*. Київ : Дніпро, 2012. С. 40–162.
9. Сивокінь Г. М. Давні українські поетики як знак літературного самоусвідомлення. *Питання літературознавства*. 2007. Вип. 73. С. 22–24.
10. Чайковський Я. Проблема політичного дискурсу в теорії Теу Ван Дейка. *Вісник Львівського університету. Філософські науки*. 2007. Вип. 10. С. 306–316.

² Так у друкованому вже у пострадянські часи тексті, з малої літери.

11. Crenshaw K. Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics. *The University of Chicago Legal Forum*. 1989. Vol. 1989, Art. 8. P. 139–167.
12. Fairclough N. Political discourse in the media: An analytical framework. *Approaches to media discourse* / A. Bell & P. Garrett (Eds.). London : Blackwell, 1998. P. 142–162.
13. van Dijk Teun A. Principles of critical discourse analysis *Discourse & Society*. London; Newbury Park; New Delhi : SAGE Publications, 1993. Vol. 4 (2). P. 249–283.

Chikarkova M. Yu. HE ORIGINS OF ACADEMIC COMMUNICATION IN THE UKRAINIAN LITERARY TRADITION: FEOPHAN PROKOPOVYCH'S TREATISE «ON POETIC ART»

The article is devoted to the analysis of Feofan Prokopovych's treatise On the Poetic Art as a representative phenomenon of literary and aesthetic thought and as a sample of Ukrainian academic communication of the early 18th century. The study reveals the combination of Baroque poetic tradition with new approaches of the early modern era and defines its place within the broader European context of theoretical knowledge about the art of the word.

The relevance of the research is determined by the need to comprehend the origins of academic communication in Ukrainian culture, as well as to explore the formation of scholarly language and teaching style at the Kyiv-Mohyla Academy, where Prokopovych taught poetics. It has been clarified that the treatise functions not only as a textbook on poetics, systematizing knowledge of genres, tropes, and rhetorical figures, but also as a lecture text aimed at shaping an intellectual tradition. The features of its structure are outlined, including clarity of presentation, the use of examples, and references to ancient and early modern authorities, which make the treatise a typical specimen of academic discourse of the time.

Special attention is paid to the rhetorical strategies employed by the author: the combination of didacticism with persuasion, the demonstration of broad erudition, and the balance between theoretical generalization and practical exposition. The dual nature of the treatise is revealed: both as a source for the history of literary studies and as a text illustrating the formation of academic culture in Ukraine.

The article also examines the cultural and historical circumstances of the treatise's creation, its place within the tradition of European "poetics," as well as its reception and influence on the further development of Ukrainian and Russian literary theory in the 18th century. It is determined that Prokopovych's Poetics is one of the first systematic texts of Ukrainian academic culture, combining educational objectives with literary ambitions. It is proved that its analysis opens new perspectives for understanding the origins of academic communication in Ukraine.

Key words: *academic communication, rhetorical strategies, literary devices, poetics, dialogue with the audience.*

Дата надходження статті: 14.09.2025

Дата прийняття статті: 30.09.2025

Опубліковано: 29.12.2025